

Федчак Ігор Андрійович,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності Львівського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В МОДЕЛІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ПРОГНОЗІВ

Суттєвим резервом підвищення ефективності роботи органів та підрозділів Національної поліції України є підвищення рівня якості діяльності щодо прогнозування розвитку подій у майбутньому як складової частини організації діяльності поліції в Україні до сучасних передових практик такої діяльності. Прогнозування в діяльності поліції займає надважливу роль. Це твердження підтверджується тим, що такому напрямку діяльності поліції у країнах Європейського Союзу та США присвячується так багато уваги, що цей напрям переформатовано в окрему самостійну модель діяльності поліції – «Діяльність поліції на основі прогнозів». Модель діяльності поліції на основі прогнозів – це проактивна поліцейська діяльність, яка використовує алгоритми прогнозування, засновані на поєднанні різних типів даних, щоб передбачити, де і коли може статися кримінальне правопорушення, і визначити закономірності серед минулих кримінальних інцидентів як основи для розроблення заходів втручання для запобігання злочинній діяльності.

Також модель діяльності поліції на основі прогнозів передбачає використання «історичних» даних для створення просторово-часового прогнозу зон злочинності або гарячих точок злочинності, які будуть основою для рішень щодо розподілу ресурсів поліції з розрахунком на те, що наявність співробітників у запропонованому місці та в запропонований час стримуватиме або сприятиме виявленню злочинної діяльності. Проте інколи прогнозні методи поліцейської діяльності також можуть бути зосереджені на передбаченні осіб, які можуть стати жертвами правопорушниками, або на передбаченні особи злочинців.

Сучасний розвиток інформаційно-технологічної сфери дозволяє реалізовувати функцію прогнозування на якісно новому рівні. Застосування комп'ютерних програмних алгоритмів створює більш ефективний підхід, який пришвидшує процес прогнозування поліцейської діяльності, оскільки він може швидко враховувати різні змінні для отримання автоматизованого результату [1]. Застосування програмних рішень, які реалізують прогностичну функцію на основі математичних алгоритмів забезпечує більш точний та ефективний процес при розгляді майбутніх інцидентів, оскільки для підтвердження рішень є дані, а не лише інстинкти поліцейських. Ідея полягає в тому, щоб покращити ситуаційну обізнаність на тактичному та стратегічному рівнях та розробити стратегії, що сприяють підвищенню

ефективності та дієвості поліції. Ці методи також дозволяють відділам поліції працювати більш активно з обмеженими ресурсами [2].

Існує ряд компаній, які продають комерційне програмне забезпечення для прогнозування поліції (наприклад, PredPol і HunchLab 2.0). Ці програмні рішення вимагають доступу до даних про злочини в реальному часі (а іноді й до інших даних, не пов'язаних із злочинами), які є геокодованими, надійними та придатними для аналітичних цілей. Починаючи з 2020 року, алгоритм PredPol є найбільш часто використовуваним алгоритмом передбачуваної поліції в США. Відділам поліції, які використовують PredPol, видаються роздруківки карт юрисдикції, що позначають райони, де передбачається, що злочин відбуватиметься протягом дня [3]. Використовуючи для прогнозування лише три типи даних – тип злочину, дата / час злочину та місце злочину технологія PredPol допомагає правоохоронним органам значно зменшити рівень злочинності в юрисдикціях усіх видів та розмірів, як у США, так і за кордоном [4].

Сучасні програмні аналітичні інструменти дають змогу аналізувати надвеликі масиви даних для того, щоб робити прогнози на підтримку запобігання злочинам. З цією метою використовують інформаційні технології для збору, обслуговування та аналізу цих наборів даних. Саме тому спостерігається нагальна потреба у наявності кваліфікованих та досвідчених співробітників поліції, які можуть ефективно реалізовувати такі завдання як збір, оцінка, аналіз надвеликих наборів даних, вилучення з них значення, підготовка прогнозів та заходів реагування відповідно до передбачуваної зміни криміногенної ситуації чи оперативної обстановки. Володіючи достатніми знаннями та за відповідних обставин, добре навчений кримінальний аналітик може готувати релевантні прогнози з мірами вірогідності, придатними для використання у роботі. У структурі Національної поліції вирішувати такі завдання уповноважено співробітників підрозділів кримінального аналізу.

Модель діяльності поліції на основі прогнозів не може існувати та еволюціонувати без кримінальної аналітичної діяльності. Тому вирішальне значення в успішній реалізації функції прогнозування підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України мають такі чинники: кваліфікація кримінального аналітика; наявність аналітичного програмного забезпечення; стан аналізованих даних (надійність джерела походження таких даних та їх достовірність). Як наслідок, кримінальні аналітики мають бути фахово підготовлені, мати доступ до передових програмних рішень, які дозволяють візуалізовувати та аналізувати різні за обсягом масиви даних, а також кримінальні аналітики повинні усвідомлювати переваги й недоліки відомих даних, щоб гарантувати надійність та придатність для оперативних і тактичних цілей складених ними прогнозів злочинності та порушення громадського порядку. Важливим у роботі підрозділів кримінального аналізу для

підготовки прогнозів стану та руху криміногенної ситуації є уміння працювати з сторонніми інформаційними масивами (наприклад, даних комунальних і транспортних служб) для охоплення елементів, які зазвичай розглядають за залишковим принципом, але які все ж можуть виявитися корисними.

Головне завдання кримінальних аналітиків полягає в наданні прогнозів, корисних для розгортання сил поліції у місцях і в періоди часу, які становлять найбільший оперативний інтерес для протидії проявам злочинності та порушенням громадського порядку. Для цього кримінальні аналітики повинні володіти такими загальними компетенціями:

- знання правових положень, пов'язаних з аналітичним процесом;
- критичне мислення в аналітичному циклі;
- обмін інформацією та співпраця;
- злиття аналітичних продуктів в правоохоронних органах;
- спостереження та аналітичне мислення, яке може виражатись як в усних судженнях, так і під час написання узагальнених аналітичних продуктів для тих, хто приймають рішення;
- застосування концепцій та принципів у дії.

Правоохоронна діяльність на основі прогнозів не обмежується якимось наперед визначеним набором інструментів. Аналітики, які користуються спеціалізованими програмами, для якомога кращого розв'язання актуальних проблем, можуть у будь-яких поєднаннях застосовувати різні варіанти аналізів, включаючи аналіз порівняльний аналіз справ, аналіз «гарячих зон», моделювання середовищ із високим рівнем ризику, географічний «профайлінг» та методи пошуку даних. Наприклад, на кримінальних аналітиків зазвичай покладають завдання щодо складання прогнозів злочинності на наступний рік. Це допомагає правоохоронній структурі вносити потенційні зміни до комплектації своїх штатів в умовах незмінної проблеми – обмежених ресурсів. Одним із давніх загальних правил під час прогнозування злочинності є те, що складання прогнозу злочинності всього на один місяць потребує даних принаймні за три роки. Чи це досі так, можна дискутувати, проте цей приклад демонструє, що модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів не є точною наукою. Ця модель постійно вдосконалюється на основі нових математичних алгоритмів, розроблених для підтримки наявних інструментів, крім того, є величезна кількість чинників і джерел, які можна враховувати з логічного погляду під час прогнозування злочинності та порушень громадського порядку. Щонайменше правоохоронну діяльність на основі прогнозів варто поєднувати з іншими тактичними втручаннями. Крім того, правоохоронні структури повинні остерігатися типових помилок, які можуть виникати на їхньому шляху.

Оперативна цінність інструментів діяльності поліції на основі прогнозів полягає в їх внеску в більш широкі правоохоронні стратегії, які використовують оцінку ризиків для обґрунтування розподілу ресурсів та прийняття рішень щодо вирішення проблем [5].

Список використаних джерел

1. National Academies of Sciences, Engineering (2017-11-09). Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. URL: <https://www.nap.edu/catalog/24928/proactive-policing-effects-on-crime-and-communities>.
2. Perry W. L., McInnis, B., Price, C, Smith, S., & Hollywood, J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Washington, DC: Rand Corporation. 2013.
3. PredPol. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/PredPol>.
4. Predpol. Proven Crime Reduction Results. URL: <https://www.predpol.com/schedule-a-demo>.
5. Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html.

Ханькевич Андрій Миколайович,
професор кафедри оперативного-розшукової
діяльності та розкриття злочинів
факультету № 2 Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ОСНОВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Питання рівня ефективності роботи підпорядкованих служб і підрозділів Національної поліції України, впровадження сучасних наукових напрацювань й новітніх технологій у професійну діяльність, покращення якості поліцейської освіти та підвищення кваліфікації працівників поліції в умовах складної оперативної обстановки, викликаній низкою наявних внутрішніх та зовнішніх чинників, гостро стоять перед керівництвом зазначеного відомства.

Незважаючи на те, що за останній час оперативні підрозділи кримінальної поліції зазнали чисельних організаційно-штатних змін, перепідпорядкування, перейменування, результативність їх діяльності, на жаль, ще не відповідає вимогам часу.

Вивчення думок працівників секторів кримінальної поліції щодо самооцінки роботи на займаних посадах показало, що респонденти доволі низько оцінюють ефективність своєї праці – близько 70 % поліцейських заявили, що якість роботи «залишає бажати кращого»*. На їх думку, «справжня робота досить часто підміняється звичайною паперотворчістю..., ... зміст чисельних планів, орієнтувань, вказівок,

* Опитування працівників кримінальної поліції і слідчих проводилося шляхом анкетування під час занять з «Основ кримінального аналізу» на курсах підвищення кваліфікації в Харківському національному університеті внутрішніх справ у 2016–2021 рр.